# אור הצפון — חובת הדביקות בתורה וחיבת המקום לישראל



חובת הדביקות בתורה וחיבת המקום לישראל"ויהי בנסוע הארון וכו'" (במדבר י) "פרשה זו עשה לה הקדוש ברוך הוא סימניות מלמעלה ולמטה לומר שאין זו מקומה וכו', ולמה כתבה כאן? להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שניה. פורענות שניה מאי היא? 'ויהי העם כמתאוננים'; פורענות ראשונה - 'ויסעו מהר ה'", ואמר ר' חמא בר חנינא שסרו מאחרי ה'" (שבת קטו). ומפורש במדרש ילמדנו, "שנסעו מהר סיני דרך שלשת ימים. כתינוק הבורח מבית הספר והולך לו, כך היו בורחים מהר סיני דרך שלשה ימים, לפי שלמדו הרבה תורה בסיני. אמר הקדוש ברוך הוא: לא נסמוך פורענות לפורענות אלא נפסיק פרשת 'ויהי בנסוע הארון'" (ראה תוספות שם).

הדברים מופלאים מאד. הרי כתוב באותה פרשה: "ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל וכו' על פי ה' יסעו ועל פי ה' יחנו" (במדבר ט), ועוד שלפני כל מסע היו תוקעים בחצוצרות (שם), ואם כן כשבני ישראל נסעו מהר סיני, בודאי עלה הענן מקודם, ונסעו על פי ה'. ואמנם כתוב בתורה: "וענן ה' עליהם יומם בנסעם מן המחנה". ועוד, שכתוב "דרך שלשה ימים", ופירש רש"י: "מהלך שלשה ימים הלכו ביום אחד, שהיה הקדוש ברוך הוא חפץ להכניסם לארץ מיד"; "וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה" - "זה הארון היוצא עמהם וכו' ומקדים לפניהם דרך שלשת ימים לתקן להם מקום חנייתם".

הרי לפי כל האמור עשו בני ישראל הכל על פי ה', וכדי להכניסם מהר לארץ ישראל, כפי שנועד להם, ומה היה כאן, איפוא, הפורענות שהקדוש ברוך הוא היה צריך להפריד בינה לבין פורענות המתאוננים, ולמה תיארו אותם כתינוק הבורח מבית הספר?

אלא בעל כורחנו שהפירוש הוא שאמנם עצם פעולת הנסיעה מהר סיני היתה כהוגן ועל פי ה', אבל בשמים ראו בתוך מצפוני לבם שלא הרגישו את הצער הדרוש על אשר עליהם להינתק מהמקום שלמדו בו תורה. ואמנם גם הליכתם היתה לשם מצוה, כדי להיכנס לארץ ולקיים מצות ישיבה, כפי שנצטוו עליה, אבל היה צריך להיות קשה להם לפרוש ממצות תלמוד תורה שהיא כנגד כולם, שכל הפורש ממנה כפורש מן החיים.

אנו מוצאים בתורה דוגמא הפוכה. כשבני ישראל עברו בים סוף כתוב: "וַיַּסַּע משה את ישראל מים סוף" (שמות טו:כב). ומביא רש"י בשם מכילתא: "הסיעם בעל כורחם, שעטרו מצרים סוסיהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות והיו ישראל מוצאים אותם בים וגדולה היתה ביזת הים מביזת מצרים וכו', הוצרך להסיען בעל כורחם". אין לפרש את הדברים שבני ישראל היו להוטים אחר הכסף והזהב, כי הרי דור המדבר נקרא "דור דעה" והגיעו למדריגות עליונות בנבואה, כפי שחז"ל אמרו שמה שלא ראה יחזקאל בן בוזי ראתה שפחה על הים, ובודאי הכסף והזהב לא נחשבו להם לכלום. אלא שראו בזה קיום רצון ה' כדברי הכתוב: "דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב" (שמות יא), ומפרש רש"י: "הזהירם על כך שלא יאמר אותו צדיק אברהם: 'ועבדום וענו אותם' קיים בהם, 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול' לא קיים בהם". ואם זה רצון ה', הרי כל המרבה בזה משובח. וכשהיו צריכים להמשיך בדרך למדבר היה משה נאלץ להפסיק אותם ממצוה זו ולהסיעם בעל כורחם.

ועל אחת כמה שכך היה צריך להיות בעזבם את הר סיני, שראוי היה להיכתב: "וַיַּסַּע" שהיו צריכים להסיעם מההר שלמדו בו תורה בעל כורחם, שאמנם הרגלים ילכו אבל הראש ישאר בהר סיני, כלומר שעם הליכתם לארץ ישראל היתה צריכה להיות כל מחשבתם קשורה לתורה שלמדו בסיני. ואם לא נמצאו במדריגה זו ראו בזה פורענות.

ולכאורה נראה לנו שאחרי הכל אין בזה אלא חטא דק, שלא עמדו באותה המדריגה הגדולה הנדרשת מהם, אבל מדברי חז"ל אנו למדים שהתייחסו לזה בחומרה רבה, ושכאלו השוו פורענות זו לפורענות השניה של המתאוננים

שהיתה מהעבירות הקשות ביותר ושקיבלו עליה עונש גדול מאד. ועוד, שהיה צורך לשנות מדברי התורה ולהעביר לכאן פרשה ממקום אחר ולהעתיקה שלא במקומה, כדי שלא יבואו שתי הפורעניות סמוכות זו לזו.

כבר עמדנו בשיחותינו איזה ערך יש לכל אות שבתורה, כדברי הכתוב "כי ביה ה' צור עולמים" (ישעיה כו) וכפירוש חז"ל ש"אלו שני עולמות שברא הקדוש ברוך הוא אחד בה' ואחד ביי" (מנחות כט:). והנה בגלל חטא זה שפרידתם מהר סיני לא היתה עליהם כל כך קשה, היה הכרח לעקור ממקומה פרשה שלמה מן התורה, שיש בזה פגם בכל התורה ומהוה מהפיכה בכל העולמות (ואמנם אומר רבן שמעון בן גמליאל ש"עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותיכתב במקומה" - "לעתיד שיהו כל הפורעניות במלין ולא ידאגו לפורענות ויצר הרע בטל", שבת קטז ורש"י שם), כדי להפסיק בין פורענות זו לפורענות של המתאוננים, ומשמע שלולא זה לא היה יכול העולם לעמוד בפני הקטרוג הגדול שסמיכות זו היתה גורמת.

הרי כמה מתייחסת התורה בחומרה רבה כזו לפגם קל כזה שנסיעתם מהר סיני - אם כי נעשתה על פי צו ה' לשם קיום מצות ישוב ארץ ישראל - היתה יותר מדי קלה עליהם, ומכאן עלינו ללמוד לקח למעשה לנו, לתלמידי הישיבה, שלא יהיה לנו קל לעזוב את הישיבה, המקום שאנו לומדים בו תורה. ואף שיש צורך ללכת לפרקים לענינים הכרחיים, תהיה קשה הפרידה וירגישו בכל מקום את הקשר אל הישיבה, שהראש יהיה תפוש תמיד במחשבות של תורה ויראת שמים (ראה על נושא זה במאמר "מניעת חסד").

ב. ויש לעמוד כאן על עוד נקודה. למרות שבאמת חטאו בני ישראל וסמכו פורענות לפורענות, לא רצה הקדוש ברוך הוא שיהיה כתוב בתורה קיטרוג גדול כזה עליהם כפי שהם ראויים לו, ועשה שינוי בסדר כתיבת התורה. שגרם פגם בכל התורה, בילבל פרשיותיה ועקר פרשה אחת ממקומה והעבירה למקום אחד. הרי כמה גדולה היא אהבת הקדוש ברוך הוא לישראל וכמה חס על כבודם היקר לו מהכל ואין דבר העומד בפני זה.

ועוד, שלא כתב כאן הקדוש ברוך הוא פרשה רגילה שכל מטרתה תהיה להפסיק בין פורענות לפורענות בלבד, אלא בחר דוקא פרשה "ויהי בנסוע" כדי לגלות בה באותו זמן את חיבתו לישראל. חז"ל אומרים: "אמר הקדוש ברוך הוא, נכתוב צרה אחר צרה, לאו, אלא נכתוב פרשה של כבוד ביניהם, לכך נכתב, ויהי בנסוע הארון" (ילקוט במדבר י). לא די שהקדוש ברוך הוא מרוב אהבתו לישראל העביר לכאן פרשה ממקום אחר כדי להפסיק בין פורענות לפורענות, אלא כתב ביניהם "פרשה של כבוד", שלמרות הכל הוא עוד דואג באותו זמן לכבודם. ומה כתוב בפרשה זו? "ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' וכו' ובנוחה יאמר שובה ה' וכו'" (במדבר י), כלומר, שהשכינה היתה שורה בתוכם. ואמרו חז"ל: "בשעה שהיה הקדוש ברוך הוא מבקש שיסעה היה הארון מזעזע עצמו וכו' ביקש משה להודיע לישראל שהשכינה עמם" (ילקוט שם), וכמו שאומר הכתוב: "וארון ברית ה' הולך לפניהם". ועוד, "לפי שהיה מקדים לפניהם וכו' היה משה אומר עמוד והמתן לנו ואל תתרחק יותר" (רש"י שם בשם תנחומא). הרי גילה להם הקדוש ברוך הוא שזה שהפסיק בפרשה זו בין פורענות לפורענות, שלמרות חטאיהם ולמרות הפורענות המגיעה להם, הקדוש ברוך הוא אוהב אותם ויכבד אותם, אין השכינה מסתלקת מהם והיא מלוה אותם בצאתם ובבואם.2ראה מהרש"א במס' שבת קטו שהנו"ן מורה על פורענות ונפילה כמו שכתוב בפרק קמא דברכות שמטעם זה לא נכתוב נו"ן באשרי, ולכן באו כאן הנוני"ם הפוכים שתתהפך הנפילה לטובה. כפי שנרמז בפסוק "סומך ה' לכל הנופלים". וזה מזדהה עם הדברים האמורים, שבין הפרשיות של פורעניות, ה' מכניס פרשה של כבוד ושל השראת שכינתו בתוכם כדי להפוך את הרעה לטובה.

וגם מזה עלינו לקחת מוסר, כי חייב אדם ללכת בדרכיו של הקדוש ברוך הוא ויש ללמוד מכאן כמה צריך אדם לכבד את חבירו, ואף כשרואה שהוא עושה מעשה רע, לא יצרף מעשה למעשה ולא ימנע מלאהוב אותו, ואף על פי שחייב להוכיחו יזהר מלצערו ומלביישו ויטכס עצות לא רק לא להשפילו כי אם להיפך להעלות כבודו בעיני הבריות.